

Til
Kunnskapsdepartementet
postmottak@kd.dep.no

Oslo; 29.05.2015

Innspill til stortingsmeldingen om livslang læring og utenforskap

Voksenopplæringsforbundet vil med dette takke for muligheten til å komme med innspill til den kommende stortingsmeldingen.

Voksenopplæringsforbundet (VOFO) er interesseorganisasjon for 15 studieforbund med ca. 470 medlemsorganisasjoner som organiserer kurs for over 500 000 deltakere hvert år.

Det er positivt at regjeringen vil utvikle en ny og helhetlig politikk for voksne som har falt eller står i fare for å falle utenfor arbeidslivet. Vi ønsker å bidra til at livslang læring og utenforskap settes inn i en vid forståelse, der motivasjon, mestring, aktivt medborgerskap og inkludering har en plass for å motvirke utenforskap.

Utenforskap har mange årsaker. Voksenopplæringsforbundet og studieforbundene med sine medlemmer – de frivillige organisasjonene – tror at frivillig sektor og dens opplæringsarbeid kan være en del av botemidlet – fortsatt og i enda større grad fremover.

Utenforskap er også mer enn å være utenfor arbeidslivet. Å kunne være deltaker i lokalmiljø, demokrati og organisasjonsliv gir mulighet for «innenforskap» også for den som ikke er del av arbeidslivet.

Voksenopplæring i frivillig sektor

Studieforbundenes samfunnsoppdrag – formulert i voksenopplæringslovens overordnede mål¹ – er videre enn å bidra til heving av kompetanse med arbeidslivsformål. Studieforbundene er

¹ § 1. Formål

Formålet med denne loven er å fremme livslang læring ved å legge til rette for organiserte læringsaktiviteter ved siden av det formelle utdanningssystemet. Loven skal bidra til motivasjon og tilgang til kunnskap og kompetanse for alle, og slik fremme den enkeltes utvikling og møte behovene i samfunns- og arbeidslivet.

autonome enheter eid og styrt av frivillige organisasjoner som selv har sine genuine formål som farger valg av opplæringsprofil. Vi vil her framheve noen av de overordnede målene i voksenopplæringsloven som særlig peker i retning av vår involvering i arbeidet for livslang læring og mot utenforskap, § 4:

- a) *Å bidra til å vedlikeholde og styrke demokratiet og legge grunnlag for bærekraftig utvikling ved å engasjere og utvikle aktive medborgere.*
- b) *Å gjøre det mulig for mennesker å påvirke egen livssituasjon.*
- c) *Å bekjempe utstøting og bidra til inkludering.*
- f) *Å være en selvstendig arena for læring og et supplement til offentlige utdanningstilbud for voksne.*

I 2014 rapporterte studieforbundene over 42 000 kurs, med over 500 000 kursdeltakere. Felles for kursene er at de følger godkjent studieplan som er utviklet for å dekke et behov. Kursene er organisert og gjennomført over hele landet av lokalavdelinger i studieforbundene og deres medlemsorganisasjoner.

VOFO foreslår:

- At voksenopplæring i ideell sektor trekkes tydelig inn i stortingsmeldingen.
- Å styrke tilskuddet til studieforbundene.

Voksne med svake grunnleggende ferdigheter og utenforskap

Det er en stor utfordring å gi et tilbud til voksne med svake ferdigheter. Studieforbundene som læringsarenaer er et viktig verktøy. For mange som har falt utenfor i et skolesystem de ikke mestret, er kurs i studieforbund en måte å ta læringen tilbake på. I forskningsrapporten «En ordning, et mangfold av løsninger» (2012-2013)² fant forskerne nettopp at, i tillegg til læringsutbyttet, var læringsmotivasjon det største utbyttet kursdeltakerne fikk ut av å gå på kurs:

«Deltakerne oppgir at kursene gir størst utbytte i forhold til læring og motivasjon. Dette indikerer at deltakerne som en konsekvens av kurset opplever økt kompetanse, økt interesse for faget, at de har fått utviklet egne evner og muligheter, at motivasjonen for å lære nye ting har økt, og at deres engasjement har økt.»

- Hovedkonklusjoner, «En ordning, et mangfold av løsninger» 2012-2013.

Frivillige organisasjoner er attraktive læringsaktører også for de som ikke tradisjonelt søker læring. Praktiske fag som smedkurs, treskjæring, jegerprøve, og mange flere, evner å tiltrekke seg dem som står utenfor arbeidsliv og dem som ikke klarer, eller ønsker, å benytte seg av mulighetene i det norske skolesystemet. I frivilligheten oppdager mange at de mestrer å lære – og videre: De lærer å lære.

I lag og foreninger møtes mennesker med ulik grad av tilknytning til arbeidslivet til felles aktiviteter, også opplæring. Å delta på kurs i et lag man er med i av andre grunner enn at man står utenfor arbeidslivet, kan bidra til å fjerne eventuelle stigma ved utenforskap og bygge nettverk.

² Oxford Research forskning på studieforbund på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Vox.
<http://www.oxfordresearch.no/publikasjoner/et-mangfold-av-loesninger.aspx>

Dette mener vi er viktig for selvtillit og integrering. Kanskje særlig for innvandrere kan mangelen på nettverk være et hinder for å få arbeid.

Mangel på fleksibilitet er framhevet som en barriere. Et fortrinn for studieforbundene er at de er fleksible når det gjelder oppstart og gjennomføring av kurs.

Vi mener studieforbundenes læringsarenaer er godt egnet til å skape positiv mestringsfølelse i fasen før man går inn på basiskompetanse, enten i frivilligheten (BKF) eller i arbeidslivet (BKA).

Basiskompetanse i frivilligheten (BKF)

Med BKF oppfatter vi at frivillig sektor skal være tilbydere. Studieforbundene kan møte målgruppene på «hjemmebane», de som allerede er medlemmer av en eller flere frivillige organisasjoner, og møte deltakeren der hun er, på egne premisser, i trygge omgivelser. Flere studieforbund kjenner BKA-programmet godt gjennom mange års aktiv deltakelse. Våre organisasjoner er til stede i de fleste lokalsamfunn, og kan dermed ha lettere for å komme i kontakt med andre potensielle målgrupper enn f.eks. offentlige institusjoner.

BKF er en viktig satsing som bør bygge på frivillighetens premisser og slik være tuftet på noe annet enn BKA-ordningen. BKF må også komme i tillegg til de ordinære bevilgningene.

Voksne utenfor arbeidslivet og dermed «utenfor BKA-muligheten» kan ha noen særtrekk og behov som studieforbundene har erfaring med:

- Dårlig erfaring fra tidligere skolegang, «skolebenken» er ikke det som frister.
- Mange voksne som tilhører målgruppen for lese- og skriveopplæring har ikke fullført videregående opplæring.
- Lav terskel – inngangen til studieforbundenes tilbud er «ufarlig».
- Studieforbundenes pedagogikk tar hensyn til voksne i ulike faser og med ulik bakgrunn, studieforbundene *kan* voksne.
- Funksjonshemmede og kronisk syke utgjør en stor gruppe som gjerne vil inn i arbeidslivet. Studieforbundet Funkis tilbyr opplæring tilpasset disse gruppene, og kan nå fram og styrke basiskompetanse gjennom sine etablerte læringsplattformer.

VOFO foreslår:

- Å styrke bevilgningen til BKF-ordningen.
- Å benytte eksisterende læringstilbydere innen ideell sektor.
(ref. studieforbundsordningen og vedlegg med eksempler fra studieforbund på hva som kan tilbys)

Styrk voksenlæreren

Voksnes læring må være preget av et innhold og en metode som er relevant for og beregnet på voksne. Derfor må det voksenpedagogiske arbeidet videreutvikles og styrkes.

VOFO foreslår:

- Å styrke satsingen på voksenlærere i samarbeid mellom Vox og Voksenopplæringsforbundet.
- En tilleggsatsing på kompetanseheving for BKF-lærere gjennom samme modell.

Samordning og fjerning av hindre

Vi ser positivt på at flere departementer går sammen om denne stortingsmeldingen og utvikling av politikk for livslang læring. Behovet for samordning og samarbeid kan gjelde på tvers av styringslinjer i ulike deler av det formelle utdanningssystemet, voksenopplæring, studieforbundenes tilbud. Det kan også gjelde NAVs regelverk. Bedre samordning kan gjøre det enklere å finne løsninger på behov.

Det bør være et prinsipp at man kan delta på kurs hos frivillige organisasjoner uten å miste stønad fra NAV. Vi er kjent med at personer har mistet stønaden fordi de deltar på kurs/utdanning som ikke er i regi av NAV, også kurs som foregår på kvelder og i helger.

VOFO foreslår:

- At det opprettes et nasjonalt samarbeidsforum for voksenopplæring, med representasjon fra departement og andre utdanningsmyndigheter, NAV, arbeidslivets parter, Voksenopplæringsforbundet m fl..
- Regionale, samarbeidsfora med fylke, NAV, kommuner, VOFO-regioner /studieforbund m.fl.for samordning og samarbeid på tvers av sektorer.
- At deltakelse på kurs/utdanning hos frivillige organisasjoner ikke skal være diskvalifiserende for ytelser gjennom NAV.

Voksenopplæringsforbundet bidrar gjerne med ytterligere innspill og ønsker lykke til i det videre arbeidet.

Med vennlig hilsen
VOKSENOPLÆRINGSFORBUNDET

Inge Carlén
Styreleder

Gro Holstad
Generalsekretær

Vedlegg

Eksempler på bidrag fra studieforbund i «basiskompetanse mot utenforskap»:

Studieforbundet Folkeuniversitetet (FU)

FU har lang erfaring med kurs i basiskompetanse og motiverende lavterskeltilbud, både som BKA-kurs i Folkeuniversitetets regioner og gjennom medlemsorganisasjoner som Nasjonalforeningen for folkehelsen, Røde Kors og Seniornett Norge. For fem år siden deltok FU i et pilotprosjekt i Vox for voksne som ønsket å ta fagbrev, men behøvde økt basiskompetanse i IKT/regning i forkant, samt minoritetsspråklige foreldre som hadde behov for tilsvarende basiskompetanse for bedre å kunne følge opp barnas skolearbeid.

Studieforbundet AOF

AOF har lang erfaring med opplæring i grunnleggende ferdigheter for mennesker i utenforskap, bl.a. lese- og skriveopplæring. AOF har også medlemsorganisasjoner som Norges Handikapforbund, der mange av medlemmene står utenfor arbeidslivet, men som gjennom relevante kurstilbud vil kunne komme i posisjon for arbeid. AOF har også erfaring med fengselsundervisning.

Studieforbundet Solidaritet (SO)

SO har innvandrersorganisasjoner i sin medlemsmasse som organiserer bl.a. arbeidsinnvandrere som behøver å perfektionere sin basiskompetanse for å få jobb. SO tilbyr kurs der språkopplæring og annen basiskompetanse er direkte og indirekte en del av opplegget.

Kristelig Studieforbund (K-stud)

Flere av K-studs tilsluttede menigheter og organisasjoner arrangerer norskkurs for innvandrere. K-stud gjennomfører også andre kurs som fremmer språkforståelse, bl.a. gjennom lesesirkler. K-stud har kurs i personlig økonomi for mennesker med psykiske funksjonshemninger og andre målgrupper. Flere av K-studs medlemsorganisasjoner, som Kirkens Bymisjon Trondheim, Frelsesarmeen, Pinsbevegelsen v/ Evangeliesentrene, Blå Kors, Kristent Interkulturelt Arbeid og Kirkens Sosialtjeneste rekrutterer mennesker som mangler grunnleggende ferdigheter, og ikke er i arbeid.

Studieforbundet kultur og tradisjon (SKT)

Grunnleggende ferdigheter og forberedelse til et liv i jobb kan læres – direkte og indirekte – også i sammenheng med opplæring i å forstå og tolke tekster (teater og drama), integrert i kurs i søm o.l. Studieforbundet og deres tilknyttede Norges Husflidslag tilbyr dessuten opplæring i IKT i forbindelse med bl.a. oppskrifter (inkludert i kurs i baking, matlaging bl.a. i flerkulturelle kurs).

Studieforbundet Funkis

En stor andel funksjonshemmede og kronisk syke har dårlige erfaringer med sin formelle skolegang. De avslutter skoleløpet med huller i sin kompetanse og faller lett utenfor både arbeidsliv og sivil aktivitet. Deres sterke tilknytning til sine organisasjoner gir gode muligheter for å styrke læringslyst og basiskompetanse. Funkis kan tilby tilpassede nettkurs, opplæring i brukermedvirkning og mestringskurs.

Musikkens studieforbund:

I perioden 2009 – 2013 gjennomførte vi for eksempel prosjektet «Opplæring i lydstudio» i Oslo, Drammen og Tromsø (56 kurs), støttet av NAV. Kursdeltakerne var en sammensatt gruppe, med opphopning av levekårsproblemer i ulike kombinasjoner. Det har vist seg at disse kursene gir deltakerne tilgang til et nettverk, jobber og videre læring innen det frivillige og profesjonelle musikklivet, også for mennesker med lite skolegang. Erfaringene fra dette prosjektet vil vi gjerne utvikle videre som BKF-prosjekt(er), hvor vi kan se på muligheter for mer faste og langsiktige kurstilbud.

«Arrangørskolen» er et kursopplegg vi har forsøkt som enkeltkurs på mange arenaer, blant annet i fengsel, som del av Ungdommens kulturmonstring (UKM) og i kommuner/ungdomsklubber. Innholdet omfatter lesing/skriving, regning (budsjettering og regnskap), datakunnskap, teknisk kunnskap (lyd, lys,

sceneteknikk, prosjekthåndtering og jus (booking, kontrakter). «Arrangørskolen» har vist seg å fungere godt som læringsarena for unge mennesker som vil lære noe praktisk og arbeidsrettet. Kursene er arbeidslivsrettet, med praksis ved reelle arrangementer som del av kursopplegget.

Musikk i fengsel og frihet (Miff) har gitt omfattende tilbud til soningsdømte, tidligere innsatte og mennesker med liten tilknytning til offentlige opplæringsinstitusjoner siden 1991. Miff gir i dag ulike musikktilbud ved 36 soningssteder i hele landet.